

Το μονοπάτι

Τεύχος 1

Δημοτικό Σχολείο Κρουνερίου Κορινθίας
Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης 2004/ 2005

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
75% ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
25% ΕΘΝΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Περιβαλλοντική ομάδα του σχολείου

Η περιβαλλοντική ομάδα του σχολείου αποτελείται από μαθητές των Γ' Δ' Ε' ΣΤ' τάξεων υλοποιεί πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Σκοπός της ομάδας είναι η ανάδειξη του μονοπατιού της κάτω βρύσης καθώς και η ευαισθητοποίηση των κατοίκων του χωριού

Στο πλαίσιο αυτό η ομάδα επισκέφτηκε την κάτω βρύση για να καθαρίσει το μονοπάτι και να συλλέξει στοιχεία για τη χλωρίδα και πανίδα του αλλά και την ιστορία της περιοχής αυτής του χωριού. Προχωρεί επίσης

στην κατασκευή ξύλινων πινακίδων με πληροφορίες για το μονοπάτι και την ρεματιά η οποία έχει τεθεί υπό προστασία από το δασαρχείο Κορίνθου. Η ομάδα έχει επίσης προχωρήσει στην συλλογή πληροφοριών για το μονοπάτι, σε μορφή συνεντεύξεων, από τους κατοίκους του χωριού που περιγράφουν την ζωή στο χωριό γύρω από την γειτονιά της κάτω βρύσης, η οποία αποτελούσε κεντρικό σημείο συνάντησης καθώς το Κρουνέρι δεν είχε μια κεντρική πλατεία όπως άλλα χωριά.

Παπαγεωργάκης Παναγιώτης

Υπεύθυνος Περιβαλλοντικού Προγράμματος

Πληροφορίες για το μονοπάτι Κρουνερίου

Η περιοχή που βρίσκεται το μονοπάτι ονομάζεται κάτω βρύση. Εκεί υπήρχαν περίπου δέκα σπίτια που ήταν χτισμένα από πολύ παλιά. Οι οικογένειες που κατοικούσαν εκεί ήταν οι εξής: Παναγιώτης Γιαννάκαινας, Γεώργιος Αναγνωστόπουλος, Γεώργιος Καρβουτζής, Βλάσιος Αναγνωστόπουλος, Κων/νος Αναγνωστόπουλος, Αναστάσιος Τσολάκος και ο Νεράτζης Καραγιαννόπουλος. Εκεί δεν υπήρχε κεντρικός δρόμος μόνο το μονοπάτι. Οι άνθρωποι κουβαλούσαν τα πράγματα τους με τα ζώα. Αυτό το μονοπάτι οδηγούσε σε μια πηγή. Την πηγή αυτή την ονόμαζαν κάτω βρύση. Από εκεί οι άνθρωποι έπαιρναν νερό για να πίνουν, να ποτίζουν τα ζώα τους και για να κάνουν τις δουλειές στα σπίτια τους. Το νερό το κουβαλούσαν με τα ζώα ή και με την πλάτη τους. Τα δοχεία που χρησιμοποιούσαν τα ονόμαζαν βαρέλες. Οι γυναίκες πήγαιναν στην πηγή, άναβαν φωτιά ζέ-

σταιναν το νερό στα καζάνια και έπλεναν τα ρούχα. Η τοποθεσία αυτή ήταν η καλύτερη του χωριού. Το χειμώνα δεν έκανε πολύ κρύο και το καλοκαίρι είχε πολύ δροσιά. Την άνοιξη και το καλοκαίρι έμοιαζε σαν ένας μικρός παράδεισος. Παντού υπήρχε πράσινο και πολλά πουλιά που κελαηδούσαν υπέροχα.

Κείμενο: Σόνια Αναγνωστοπούλου

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Περιεχόμενα

Κρουνέρι Κορινθίας	2
Κρουνέρι ή Μάτσани	2
Σκουπίδια, σκουπί-	2
Συνέντευξη από τον	3,4
Μια επίσκεψη στο	5
μονοπάτι...	
Περί καθαριότητας...	5
Απόβλητα και συνέ-	5
πτιες...	
Μικρό λεύκωμα..	6

ΚΡΥΟΝΕΡΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Το χωριό μου ονομάζεται Κρυονέρι (πρώην Μάτσани) και είναι χτισμένο σε υψόμετρο 740 μ. από την επιφάνεια της θάλασσας. Απλώνεται κυρίως δύο πλαγιές τις οποίες διατρέχει χειμάρρος που πηγάζει από την κεντρική βρύση του χωριού την Άνω κρήνη και αποτελεί παρακλάδι του ποταμού Ελισσώνα. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας ο οικισμός απλώνονταν δεξιά και αριστερά της Άνω κρήνης ενώ σπίτια διατηρούνται ακόμα και σήμερα πλησίον της Κάτω κρήνης όπου κατά το παρελθόν οι κάτοικοι χρησιμοποιούσαν το νερό της τόσο ύδρευση, άρδευση (μετέφεραν νερό με πήλινες στάμνες και βαρέλια) όσο για πλύσιμο (κυρίως ρούχων). Το χωριό με τις πηγές και την προφορική παράδοση ιδρύθηκε τους χρόνους Τουρκοκρατίας και οι περισσότεροι κάτοικοι προέρχονταν από διπλανά χωριά τα οποία εγκαταλείφθηκαν όπως το Ραγομάτι, το Τζαμί και η Λέχωβα. Σίγουρο είναι ότι στην περιοχή πρέπει να υπήρχε ένας μικρός οικισμός που αποτελούσε συνέχεια κατοίκησης από την αρχαιότητα καθώς στην περιοχή του νεκροταφείου του χωριού έχουν βρεθεί οικοδομικά λείψανα μια παλαιοχριστιανική βασιλική (6^{ος} αιώνας μ.Χ) ενώ στα δεξιά και προς τον ποταμό Ελισσώνα είχαν έρθει στο φως αρκετοί τάφοι των Προχριστιανικών (Μυκηναϊκή περίοδος 1250 π.Χ) και Χριστιανικών χρόνων.

Από τις παλαιότερες εκκλησίες του χωριού είναι η εκκλησία της Παναγίας στο νεκροταφείο και η εκκλησία της Παναγίας στο Ραγομάτι (μάλλον η κεντρική εκκλησία που υπήρχε εκεί). Σήμερα η κεντρική εκκλησία του χωριού είναι η Αγία Τριάδα μια πετρόχτιστη βασιλική που χτίστηκε στο τέλος του 19^{ου} αιώνα ενώ ξεχωρίζει στο ναό το περίφημο μαρμάρινο τέμπλο το οποίο κατασκεύασαν Τηνιακοί τεχνίτες. Από τις γραπτές πηγές μαρτυρείτε ότι κατά την επανάσταση του 1821 και τις μάχες που ακολούθησαν για την απελευθέρωση της Ελλάδας. Ο Κολοκοτρώνης είχε εγκαταστήσει στο Μάτσани το κέντρο ανεφοδιασμού των στρατιωτών ενώ το στρατηγείο ήταν στο Σούλι. Από παλιά το χωριό είχε τους περισσότερους κατοίκους σε σχέση με τα γειτονικά χωριά και γρήγορα εδώ ιδρύθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα σχολαρχείο. Στους πολέμους του 20^{ου} αιώνα πολλοί Κρυονερίτες πλήρωσαν με το αίμα τους την απελευθέρωση της πατρίδας.

Σήμερα το Κρυονέρι είναι ένα από τα μεγαλύτερα χωριά της ημιορεινής Κορινθίας, καθαρά με αγροτική οικονομία όπου καλλιεργείται κυρίως η ελιά και η σταφίδα. Ανήκει στο Δήμο Σικωνίων και διαθέτει πλην του Δημοτικού Σχολείου, Νηπιαγωγείου και Γυμνασίου. Επίσης αγροτικό ιατρείο. Περιβάλλεται από πλούσιο φυσικό περιβάλλον (κυρίως πεύκα και δέντρα) ενώ κοντά στο Κρυονέρι, στο όρος Βέσιζα, υπάρχει το Βυζαντινό μοναστήρι της Λέχωβας, σπουδαίο Πνευματικό κέντρο. Στην επικράτεια του Κρυονερίου ένα από τα σημαντικότερα ερευνητικά και επιστημονικά κέντρα της χώρας. Με χίλιους περίπου κατοίκους το Κρυονέρι ατενίζει με αισιοδοξία το νέο αιώνα και τις προοπτικές που ανοίγουν σε αυτόν καθώς διαθέτει ένα σημαντικό πλούτο, μια σπουδαία και ακμάζουσα νεολαία.

Αμαλία Οικονόμου ΣΤ' τάξη

Κρυονέρι ή Μάτσани

Υψόμετρο: 749 μ. / Κάτοικοι: 1000 περίπου

Το χωριό μου έχει δύο ονόματα: Κρυονέρι ή Μάτσани. Υπήρχε από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας, άλλωστε οι Τούρκοι το ονόμασαν Μάτσани. Το Κρυονέρι δημιουργήθηκε από τα γύρω τότε χωριά, όπως π.χ. η Λέχωβα, της εκκλησίας των Μάτσανιωτών. Το τωρινό χωριό μου έχει δύο βρύσες που είχαν φτιάξει οι παλιοί, την Άνω και την Κάτω Βρύση. Βρίσκεται 13 χιλιόμετρα από τη Κιάτο κι έχει το ¼ του πληθυσμού του. Το νερό στις βρύσες είναι πάντα καθαρό και ποτέ βρώμικο από μολύνσεις. Παλιά, όπως και τώρα οι άνθρωποι ζούσαν με τα κτήματα. Αυτές είναι οι πληροφορίες που βρήκα.

Ορέστης Αναγνωστόπουλος ΣΤ'

Σκουπίδια, σκουπίδια,

Το μονοπάτι μας είναι πολύ ωραίο. Έχει παντού καταπράσινα δέντρα και μικρούς καταρράχτες. Στους καταρράχτες υπάρχουν μικρά βατραχάκια, καβουράκια κ.α. **Αλλά υπάρχει ένα μεγάλο πρόβλημα. Υπάρχουν πολλά σκουπίδια.** Τα σκουπίδια είναι ο χειρότερος εχθρός του μονοπατιού. Κάτι πρέπει να γίνει γι' αυτό. Όλοι πρέπει να βοηθήσουμε για να καθαριστεί το μονοπάτι, γιατί είναι κρίμα ένα τόσο όμορφο μέρος, με δέντρα, λουλούδια και φυτά να μολύνεται από εμάς τους ίδιους. Γι' αυτό πρέπει **όλοι μας** να το προστατέψουμε για να είναι καθαρό πάντα.

Αθανασία Θεοδώρου, Σόνια Αναγνωστοπούλου, Παγώνα Πανάγου (Ε' Τάξη)

ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΤΩ ΒΡΥΣΗ

Συνέντευξη από τον πρόεδρο Δ.Α Κρυονερίου κ. Ευάγγελο Μυλωνά

► **Έχουμε ένα παλιό μονοπάτι στο χωριό μας που οδηγεί στην κάτω Βρύση. Έχετε κάποιες σκέψεις και προτάσεις για την αξιοποίηση του μονοπατιού;**

Πράγματι υπάρχει από παλιά ένα μονοπάτι που τα τελευταία χρόνια δεν χρησιμοποιείται αλλά παραμένει ένα όμορφο σημείο του χωριού μας. Αφού καθαριστεί το μονοπάτι και φτιαχτεί η κάτω βρύση όπως ήταν παλιά, σκεφτόμαστε να μπορέσουμε να πάμε ηλεκτρικό ρεύμα για να υπάρξει φωτισμός και να αναδειχτεί αυτό το πανέμορφο μέρος. Θα κατασκευάσουμε παγκάκια κατά μήκος του μονοπατιού αλλά και στο πλάτωμα της βρύσης ώστε ο επισκέπτης να μπορεί να κάθεται και να απολαμβάνει όλη αυτή την ομορφιά της φύσης.

► **Διαπιστώσαμε ότι στο μονοπάτι που οδηγεί στην Κάτω βρύση υπάρχουν πολλά σκουπίδια. Τι μπορεί να γίνει με το πρόβλημα; Πως μπορούν να απομακρυνθούν αυτά;**

Σκοπός μας, παιδιά, είναι η άμεση και στενή συνεργασία με όλους τους φορείς αλλά και με τα σχολεία για το ζήτημα αυτό. Επίσης θα επιδιώξουμε τη συνεργασία και την υποστήριξη από το Δήμο Σικυωνίων. Μπορούν να απομακρυνθούν με εργάτες και εθελοντές γιατί το σημείο αυτό είναι πολύ δύσβατο για να μπουν μηχανήματα και μόνο με εργατικό προσωπικό και τη βοήθεια των κατοίκων του Κρυονερίου μπορούν να καθαριστούν. Αυτοκίνητα δεν μπορούν να μπουν γιατί είναι δύσβατο το μέρος και δεν είναι δυνατόν να πλησιάσουν με κανένα τρόπο. Σε κάθε περίπτωση όμως πρέπει να καθαριστούν.

► **Τι εξυπηρετούσε παλαιότερα το μονοπάτι: Γιατί καταστράφηκε ή καταργήθηκε;**

Κατασκευάστηκε πριν 100 χρόνια περίπου και συγκεκριμένα άρχισε η κατασκευή του το 1909. Έγινε με χειρωνακτική εργασία των κατοίκων οι οποίοι το υποστύλωσαν με χτιστές μάντρες και στη συνέχεια το πλακόστρωσαν για να μη λασπώνει αλλά και να μη γλιστράει. Αρχικά εξυπηρετούσε όλο το χωριό γιατί έπαιρναν νερό από εκεί για τα σπίτια, πότιζαν τα ζώα τους αλλά επίσης και οι γυναίκες έπλεναν τα ρούχα σε ειδικά διαμορφωμένες «πλύστρες». Ήταν, όπως συνέβαινε την εποχή εκείνη, ένα κέντρο ζωής και επικοινωνίας όλου του χωριού μιας καθώς δεν υπήρχε άλλη βρύση.

Εδώ και 47 χρόνια περίπου που ήρθε το νερό στα σπίτια με υδραγωγείο(1962), καταργήθηκε η βρύση και σταδιακά εγκαταλείφθηκε το μονοπάτι. Ήταν λογική συνέπεια αφού πλέον με το νερό στα σπίτια μπορούσαμε να κάνουμε όλες τις δουλειές (πότισμα, πλύσιμο). Παραμένει όμως μια όμορφη πλευρά του χωριού μας και αξίζει να το επισκεφτεί κανείς γιατί προσφέρει αισθητική απόλαυση.

► **Ήταν πιο μεγάλο το μονοπάτι;**

Ήταν σχεδόν το ίδιο όπως είναι σήμερα. Σιγά σιγά όμως έφυγαν όλες οι πέτρες και χάλασε. Τώρα όμως έχουμε εντάξει το μονοπάτι σε πρόγραμμα Leader Plus μέσα από το Δήμο και από φέτος ξεκινάει πάλι το πλακόστρωτο. Θα φτιάξουμε το μονοπάτι όπως ήταν για να φτάνει ως την κάτω βρύση και να την αξιοποιήσουμε. Ελπίζουμε να την κάνουμε πιο ωραία από ότι ήταν. Χρειάζεται όμως συλλογική προσπάθεια από όλους, τους κατοίκους, την Κοινότητα, το Δήμο, εσάς τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου που καλά κάνετε και το θέτετε, τους μαθητές του Γυμνασίου, το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, τον πολιτιστικό Σύλλογο. Πρέπει να ευαισθητοποιηθούμε και να συμβάλλουμε όλοι για να κάνουμε κάποια πράγματα αξιοποίησης του μονοπατιού και της κάτω βρύσης. Πρέπει να ξέρεις ότι υπάρχουν πλατάνια αιωνόβια όπως θα έχετε δει από τις επισκέψεις σας με την περιβαλλοντική ομάδα του σχολείου σας. Είναι τεράστια που μαζί με τα νερά του ρέματος που τρέχουν δημιουργούν ένα μαγευτικό τοπίο και μπράβο σας που πήγατε και το καθαρίσατε.

► **Όμως και η βρύση δεν βγάζει νερό;**

Η βρύση βγάζει νερό αλλά είναι λίγο και είναι από πάνω από το σφενδάμι. Χρειάζεται καθαρίσμα και επισκευές για να πέσει στο ίδιο σημείο που έπεφτε.

► **Μερικά σπίτια έχουν γκρεμιστεί και οι πέτρες έχουν βγει έξω πάνω στο μονοπάτι. Μπορούμε να φτιάξουμε κάπως τον τοίχο για απελευθέρωση του μονοπατιού;**

Τα σπίτια είναι ιδιωτικά και ανήκουν σε κάποιους ιδιοκτήτες. Με το καθαρίσμα του μονοπατιού θα παραμεριστούν οι πέτρες για να ανοίξει το μονοπάτι. Αυτοί έχουν φύγει από εκεί κάτω και έχουν έρθει επάνω. Ήταν το

Το Μονοπάτι του Χωριού μας

Στο χωριό μας υπάρχει ένα παλιό και ωραίο μονοπάτι. Με την περιβαλλοντική μας ομάδα πήγαμε και το επισκεφθήκαμε. Είδαμε πως δεν ήταν στη καλύτερη κατάσταση. Το καθαρίσαμε και επισκευάσαμε τα παγκάκια. Καθίσαμε και ανακαλύψαμε ένα μαγευτικό καταπράσινο τοπίο. Το νερό στο ποτάμι κυλούσε αργά και ακουγόταν σαν να τραγουδάει κάποιος. Όλα φαίνονταν τόσο όμορφα! Γύρω γύρω υπήρχαν πλατάνια και διάφορων ειδών χορτάρια όπως: αγριόχορτα, τσουκνίδες κ.α. Εντυπωσιακοί κισσοί που είχαν σκαρφαλώσει πάνω στα δέντρα. Στην επιστροφή μας ξαναείδαμε τα γκρεμισμένα σπίτια και μερικά σκαλοπάτια φτιαγμένα

με πέτρες. Πρέπει να φροντίζουμε αυτό το μονοπάτι. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη να επισκευαστεί το μονοπάτι για να μπορούμε να κατεβαίνουμε άνετα.

Το δυσάρεστο είναι, ότι αυτό το μονοπάτι έχει γεμίσει σκουπίδια που δημιουργούν μια άσχημη εικόνα. Θα ήταν καλό να καθαριστεί από τα πολλά σκουπίδια και να μπουνέ κάδοι. Επίσης πρέπει να φτιαχτούν τραπέζια και παγκάκια για να

μπορούμε να καθόμαστε.

Αθανασία Θεοδώρου, Παγώνα Πανάγου, Αφροδίτη Τσιτσόλη, Αμαλία Οικονόμου, Σόνια Αναγνωστοπούλου, Θάνος Ζάρκος

Απόβλητα και συνέπειες.....

Μάρτης 6 Απριλίου 2005

Στις αρχές Μάρτη του 2005 επισκεφτήκαμε με την περιβαλλοντική ομάδα του σχολείου μας το μονοπάτι της κάτω βρύσης. Το τοπίο με τα τεράστια πλατάνια και το ποτάμι που υπάρχει εκεί είναι φανταστικό. Όμως δυστυχώς διαπιστώσαμε ότι τα νερά που διατρέχουν το ρέμα είναι μολυσμένα. Παλιά οι κάτοικοι επειδή αγαπούσαν περισσότερο το φυσικό περιβάλλον, γιατί ήταν εξαρτημένοι από αυτό, το φρόντιζαν. Συγκεκριμένα δεν μόλυναν το ρέμα γιατί χρησιμοποιούσαν το νερό σε πολλές εργασίες όπως για το πλύσιμο των ρούχων, το πότισμα των ζώων, την άρδευση των κτημάτων κ.τ.λ. Αντίθετα

όμως με την ομορφιά του τοπίου, διαπιστώσαμε ότι υπάρχουν πολλά απόβλητα (σκουπίδια) που καταστρέφουν το σκιερό, καταπράσινο μονοπάτι και έχουν κατακλύσει το διπλανό ρέμα.

Επιπλέον όμως θέλω να επισημάνω ότι σήμερα πολλοί χωριανοί ρίχνουν λάδια στους χωματόδρομους για να προστατέψουν τα αμπέλια τους από την σκόνη. Δυστυχώς όμως αυτά με τις βροχές μεταφέρονται στις υπόγειες πηγές.

Πρέπει λοιπόν να πάρουμε μέτρα για την μόλυνση του νερού και να μην συνεχιστεί αυτή η κατάσταση. Ακόμη τα σκουπίδια πρέπει να ρίχνονται στους κάδους απορριμμάτων και όχι στους δρόμους ή στα χαντάκια κ.τ.λ. Δεν είναι καθόλου κολακευτικό να βλέπουμε σκουπιδότοπους. Γι αυτό σαν πολιτισμένοι άνθρωποι ας φροντίσουμε να διατηρήσουμε το χωριό και τα νερά μας καθαρά.

Αγαπάμε το χωριό μας.

Αναβαθμίζουμε το μονοπάτι.

Κάνουμε το καλύτερο για το περιβάλλον.

Φτιάχνουμε έναν καλύτερο κόσμο!

Περιβαλλοντική Ομάδα

Περί

καθαριότητας..

Στο χωριό μας υπάρχουν πολύ κάδοι για τα σκουπίδια. Θα πρέπει **όλοι μας** να πετάμε τα σκουπίδια μας εκεί και όχι στους δρόμους και στα ρέματα.

Μόνο έτσι θα μείνει το χωριό μας και το όμορφο μονοπάτι μας καθαρό και ωραίο. Και εμείς τα παιδιά θα μπορούμε να παίζουμε χωρίς να πατάμε τα σκουπίδια και τις βρωμιές.

Αν όλοι οι πολίτες σκεφτούμε την καταστροφή που γίνεται στα νερά μας σίγουρα θα προσπαθήσουμε να το προστατέψουμε. Γιατί με το καθαρό νερό και γενικά με την καθαριότητα του χωριού θα εξασφαλίσουμε την υγεία, την ομορφιά και την τάξη στο όμορφο χωριό μας. Εμείς τα νέα παιδιά θέλουμε να ζήσουμε σε ένα πιο καθαρό περιβάλλον και στέλνουμε ένα μήνυμα σε όλους. **«ΤΟ ΚΑΘΑΡΟ ΚΡΥΟΝΕΡΙ... ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ ΧΕΡΙ !!!»**

Φώτης Τσολάκος / Αφροδίτη Τσιτσόλη (τάξη ΣΤ')

Η περιβαλλοντική μας ομάδα μας εν δράσει..

Μικρό φωτογραφικό λεύκωμα

Το μονοπάτι πρέπει και μπορεί να αναβαθμιστεί και να γίνει πόλος έλξης για όλους - ντόπιους και ξένους επισκέπτες—γιατί προσφέρει μαγευτικές αισθητικές απολαύσεις αλλά και γιατί αποτελεί πολιτιστική παρακαταθήκη για τη ζωή του Κρυονερίου.

Τεχνική υποστήριξη προγράμματος: *Κέντρο Διαπολιτισμικών Προγραμμάτων & Ανταλλαγών Νέων "Φιλοξενία"*

Αλέξανδρος Σουβατζής —Υπεύθυνος περιβαλλοντικών προγραμμάτων

Το έντυπο αυτό υπάρχει & σε ηλεκτρονική μορφή στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση www.filox.org/sxoleia